

Oslo, 25. April 2016

Stortinget
Energi- og miljøkomiteen
0026 Oslo

Merknader til Meld. St. 21 - Ulv i norsk natur

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund sier nei til ulv

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbunds primære standpunkt er at det ikke skal være ulv i norsk fauna og mener målet om tre årlige, helnorske ynglinger av ulv må fjernes. Dersom Stortinget likevel vedtar et bestandsmål for ulv med mål om årlige, helnorske ynglinger, er Norges Bondelag og Norges Skogeierforbunds sekundære standpunkt at forvaltningen av ulv i Norge skal tilpasses:

- Livskvalitet og trygghet for befolkningen
- Utnyttelse av utmarksbeite som ressurs for produksjon av sau og storfe også innenfor ulvesonen
- Sikkerhet for dyrevelferd hos beitedyr
- Beitelandskapet som skaper leveområder for truede arter av planter, sopp og insekter
- Jakttradisjoner og inntekter til grunneiere og lokalsamfunn som skapes med basis i jaktutleie

Situasjonen i ulvesona

Det er stor frustrasjon blant beitebrukere, grunneiere og andre som bor i ulvesona og i bufferområdene utenfor ulvesona. De som bor langs riksgrensa og i ulveområdene opplever at det ikke har vært noen aktiv forvaltning av ulv etter rovdyrforliket i 2004. Befolkningen i disse områdene opplever at ulven har vært totalfredet og at hensynet til næring, jakt og livskvalitet må stille i andre rekke. Polariseringen mellom de som ønsker å redusere antall ulv og de som ønsker ulv har økt. Tilliten til rovdyrforvaltningen og overvåkingen av ulv er svært lav. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund er svært skuffet over at regjeringa foreslår å øke bestanden av ulv i Norge.

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbunds krav til nytt ulveforlik

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund mener Meld. St. 21, Ulv i norsk natur, ikke gir noen bedringer i dagens ulvepolitikk. Når det gjelder bestandsmål, foreslår Regjeringen enten å videreføre dagens situasjon med mål om tre helnorske ynglinger i ulvesona og ingen forvaltning av grenseflokker, eller å øke antall familiegrupper. Dette er ikke å ta situasjonen til beitebrukere, jaktrettshavere og andre som lever innenfor ulvesona på alvor. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund har følgende krav til et nytt ulveforlik:

- Stortinget må avvente behandlingen av ulvemeldinga til Norsk institutt for bioøkonomi har lagt fram sin rapport om rovviltbestandenes betydning for landbruket. Oppdraget skal leveres innen 1. juni.
- Dersom Stortinget vedtar bestandsmål for ulv, må bestandsmålet må være eksakt og ikke angis som intervall. Ut fra tidligere erfaring er det grunn til å frykte at miljøforvaltningen vil praktisere det høyeste tallet i et bestandsintervall som et minimumsnivå. Videre må bestandsmål knyttes til familiegrupper og ikke årlige ynglinger.
- Ulven må forvaltes fra svenskegrensa. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at det stadig økende antall grenseflokker går inn i vår rovdyrforvaltning og at rovviltmyndene gis myndighet til lisensjakt og skadefelling også for grenseflokker. Grenseflokkene må regnes inn i bestandsmålet med en faktor på 0,5.
- Dersom Stortinget vedtar et bestandsmål for ulv med dertil hørende ulvesone, støtter Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund at ulvesona reduseres slik at Glomma utgjør vestre grense sørover til Øyeren. Vi aksepterer ikke at ulvesona utvides i nord. Dette vil føre til økt press på de rike beiteområdene i nordre deler av Hedmark.
- Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at 49 % - regelen fjernes, slik at det kun er ulveflokker som har hele sitt revir innenfor sonen som gis beskyttelse. Ulveflokker som har deler av sitt revir utenfor sonen må tas ut. Rovdata har i tre år på rad dokumentert Julussareviret i Hedmark fylke til å være 51 % innenfor ulvesonen og 49 % utenfor ulvesonen. Et ulverevir kan omfatte opp til 2 tusen kvadratkilometer store arealer. Dagens praksis skaper en uoversiktlig og uforutsigbar situasjon for beitebrukerne som ligger utenfor sona.
- Skadeuttak og lisensjakt også innenfor ulvesonen. Ulv skaper store konflikter. Innenfor ulvesona er beiting i utmark med frittgående sau omtrent avvirket. Konfliktene her er i stor grad knyttet til tap av jaktinntekter, tap av jakttradisjoner, tap av hunder og redusert livskvalitet på grunn av nærgående ulver. Lisensjakt vil føre til at ulv blir mer sky for mennesker. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at det åpnes opp for skadeuttak og lisensfelling også innenfor ulvesona.
- Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever en tydelig soneforvaltning hvor det legges til rette for mer effektive uttak der potensielle skadegjørere tas ut i forkant av beitesesong og i beitesesongen. Prioriterte beiteområder må forbeholdes beitedyr og uttak på sporsnø må gis prioriteres. Skadefelling og lisensjakt de to viktigste virkemidlene for uttak. Effektiviteten i disse ordningene er ikke tilfredsstillende.

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at kommunale fellingslag får ressurser til skolering slik at de i større grad lykkes med å gjennomføre uttak av ulv. Uttak av ulv utenfor ulvesonen må primært gjennomføres som skadefelling hvor interkommunale skadefellingslag med bistand fra Statens naturoppsyn får ansvar for uttak av de dyr det gis skadefelling for.

- Lisensjakt på ulv utenfor ulvesona må starte 10. august. Lisensjaktperioden for ulv utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv er i dag 1. oktober til og med 31. mars, jf rovviltforskriften § 10. Da det ikke skal forekomme ynglende ulv utenfor ulvesona, trenger ikke jakttiden her å ta hensyn til yngletidsfredning. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at jaktperioden for lisensjakt på ulv utenfor sona starter 10. august, slik at ulvejakta kan starte samtidig med bukkejakt på rådyr. Videre bør jakttiden innenfor ulvesonen tilpasses dagens jakttid for lisensfelling utenfor sonen.
- Overvåking. På grunn av manglende åpenhet er det liten eller ingen tillit til fagmiljøene som er ansvarlig for overvåkingen av ulv i ulvesona. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever en ny organisering av ulveovervåkingen som er transparent og inkluderende.

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund legger til grunn:

- **Den russiske og den europeiske ulven er ikke truet.** Ulven er et av de mest utbredte og tilpasningsdyktige pattedyrene på den nordlige halvkule. I følge en statusrapport fra en ekspertgruppe for EUs miljøkommisjon var det over 12 000 ulver i EUs medlemsstater og EFTA-landene i 2012. Ulvestammen i Norge er, ifølge miljømyndighetene, en del av en livskraftig finsk-russisk ulvestamme. Ulv er ikke en ansvarsart for Norge.
- **Ulv truer dyrevelferden og påfører dyreeier store psykiske lidelser.** Ulv har en adferd som gjør at den dreper store mengder sau på kort tid når den får anledning. Den ene saueflokk som ble angrepet i Enebakk sommeren 2015 var på 36 dyr, hvorav kun fire ble funnet i live. Angrepene fra ulv kan være voldsomme, både i antall sau som drepes og skades, og i måten dyreeier finner igjen dyrene. Den psykiske belastningen for dyreeier i en slik situasjon er svært stor.
- **Bernkonvensjonens reelle beskrankning for norsk ulvepolitikk er overvurdert.** Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund mener Bernkonvensjonen overtolkes i den norske rovdyrforvaltningen. Bernkonvensjonen gir landene anledning til å tilpasse bestandene av rovdyr til nivåer som tar hensyn til utøvelse av næring, friluftsliv og lokalsamfunn. Dette betyr at Stortinget står fritt til å sette bestandsmål for ulv i Norge.
- **Genetikk.** Det er faglig uenighet om den skandinaviske ulvens genetiske opphav. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at Regjeringen iverksetter genetiske undersøkelser som avklarer dette spørsmålet. Genetisk opphav kan blant annet være av betydning for hvilket rettslig vern ulven har. Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund advarer mot at fokuset på såkalte «genetisk verdifulle individer» blir så stort at det undergraver tilliten til rovviltforliket og forvaltningen i prioriterte

beiteområder. Vi aksepterer ikke at hensynet til genetisk verdifulle individer går foran nødvendig skadefelling og ekstraordinære uttak.

- **Utmarksbeite med sau og storfe.** Rovdyrpolitikken i Norge har et todelt mål om å bidra til bærekraftige rovdyrbestander og samtidig ha ei bærekraftig beitenæring i utmark. I dag høster det totale saueholdet i Norge om lag 320 millioner føreheter i utmarka til en verdi på 1,4 Mrd per år. Dersom den samme førmengden skulle produseres på fulldyrka eng, ville vi trenge 10 % av Norges totale fulldyrka areal. I følge beiteforsker Yngve Rekdal ved NIBIO kan antall sau på utmarksbeite i Norge doubles. På grunn av store rovdyrtap er beiteretten i utmark truet både innenfor ulvesona og i bufferområdene utenfor. Næringsgrunnlaget er for mange bønder og andre som bor i disse områdene ødelagt. Hedmark fylke har siden årtusenskiftet hatt faste forekomster av ulveflokker. Inne i ulvesona har antall sau blitt redusert med 57 % fra 15 591 sau i år 2000 til 7 339 i år 2014 (gjelder Hedmark fylke). Utenfor ulvesona i Hedmark har antall sau blitt redusert fra 118 738 til 116 204 i løpet av samme periode. Hedmark fylke utnytter i dag kun 33 % av beiteressursene sine. Til sammenlikning utnytter Oppland fylke 68 % av beiteressursene.
- **Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.** Norske myndigheter erstatter i dag dyr som blir drept av rovdyr, men når tapene blir så store at grunnlaget for videre drift ikke lenger er tilstede, står sauebøndene uten rettsvern. Tap av 30-50 prosent av besetningen i løpet av en sesong er ikke uvanlig. Slike situasjoner medfører store økonomiske tap, men også en tøff psykisk belastning for bonden, og store dyrevelferdsmessige påkjenninger for beitedyr. For mange er eneste alternativ å gi opp driften. Bønder som får ødelagt næringsgrunnlaget sitt fordi de holder til i en norsk rovdyrsone har i dag ikke krav på erstatning fra norske myndigheter for sitt næringstap, slik som er tilfelle ved opprettelse av naturreservater, nasjonalparker og landskapsvernområder. Stig Harald Solheim, førsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø er en av landets fremste eksperter på den Europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), På oppdrag av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund har han foretatt en juridisk vurdering av norsk rovdyrpolitikk opp mot bestemmelsen om eiendomsrett. Solheim konkluderer med at norsk rovdyrpolitikk kan være i strid med EMK.
- **Naturmangfold.** Gjengroing på grunn av opphør av beite og slått påvirke 685 arter negativt ifølge rødlista. Disse artene er planter, insekter, beitemarkssopp og fugler og utgjør 29 % av artene på rødlista. I følge biolog Urban Emanuelsson, ved Sveriges Landbruksuniversitet, har Norge og Romania de mest verdifulle kulturlandskapene i Europa. Dette skyldes, ifølge Emanuelsson, at Norge og Romania har klart å opprettholde aktiv beiting av husdyr i utmarka, noe som omtrent har opphørt i andre europeiske land. Dette naturmangfoldet står på spill dersom ulvebestanden øker. Den Europeiske Landskapskonvensjonen, som Norge ratifiserte i 2001, forplikter oss til å ta vare på beitelandskapet.
- **Ulven påfører beitenæringa store tap også utenfor ulvesona.** Størsteparten av ulveskader på beitedyr skjer i dag utenfor ulvesonen. Dette skyldes at utmarksbeite hvor sauen beiter fritt i hovedsak er avvirket inne i ulvesona. Sauebønder holder her sauen på inngjerdete arealer på innmarksbeite. Erstatningsoppgjøret viser at ulv står for om lag 15 % av rovdyrtapene i Sør-Norge inkludert Sør-Trøndelag. Rovdyrtap forårsaket av ulv

utgjorde 16,6 % (2013), 13,7 % (2014) og 14,9 % (2015). Sett på bakgrunn av at utmarksbeiting omtrent er avviklet inne i ulvesona, er dette svært mye.

- **Kompensasjon for tap av beiterett.** Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund viser til vårt brev av 4.12.2013 til Klima- og miljødepartementet hvor vi krever at det utarbeides en ny erstatningsbestemmelse i naturmangfoldloven etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper som sikrer grunneier/husdyrholder innenfor sonen yngleområde for rovdyr et erstatningsvern for deres fulle økonomiske tap av næringsgrunnlag på grunn av rovdyrproblemet. Regelverket må sikre husdyrholdere en valgrett til å kreve at staten erstatter deres fulle økonomiske tap ved å måtte oppgi husdyrholdet, eventuelt at staten erstatter alle ekstra kostnader fullt ut ved fortsatt husdyrhold. Dette omfatter også de som tidligere har måttet slutte med beitedyr på grunn av rovdyr.
- **Kompensasjon for tap av jaktrett.** Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund krever at grunneiere i ulvesona som har ulveflokker på sin eiendom gis erstatning for reduserte jaktinntekter som følge av ulvens predasjon av hjortevilt. I ulvemeldinga er det vist til flere undersøkelser over ulvens predasjon på elg i ulvevervir. Selv om de ulike studiene konkluderer ulikt med hensyn til hvor mange elger en ulveflokk dreper i løpet av et år, gir de en klar konklusjon om at en ulveflokk reduserer størrelsen på elgbestanden betydelig. Dette er elger som jaktrettshaverne må trekke fra sin egen kvote. I tillegg kommer reduksjonen i annet vilt (rådyr og småvilt) og angrep på jakthunder. Dette fører til at et jaktterreng med fast forekomst av stasjonær ulv er vesentlig mindre attraktivt å leie enn jaktterreng uten ulv.

Med hilsen

Lars Petter Bartnes
Norges Bondelag

Erik Lahnstein
Norges Skogeierforbund